

Octavian C. Tăslăuanu, Spiritus rector al revistei *Dacia*

George-Bogdan TOFAN

The Romanian Academy Cluj-Napoca, George Baritiu History Institute
Corresponding author emails: bogdan.tofan@academia-cj.ro

Octavian C. Tăslăuanu, Spiritus rector of the *Dacia* journal

Abstract: As a reaction against the territorial losses suffered by Romania in 1940, Octavian C. Tăslăuanu, alongside a group of young writers (Dan Botta and Emil Giurgiuca), created on 15th April 1941 *Dacia*, an intellectual platform in favour of Romanian reunification. The existing censorship prevented the magazine from a long and fruitful presence; thus, only eight issues were published. In half of these issues, Octavian C. Tăslăuanu published two editorials (The Romanian vital space and Imperial tradition), a short story (The Green King), six articles (Battlecry; The Macedo-Romanians; Banat; Morningstar; The Ilirians and the Formation of the Romanian people; The Russian Danger) and an introduction signed with his initials, T.[ăslăuanu] C.[odru], to Simion Mehedinți's article What is Transylvania. The present study reviews Tăslăuanu's presence in this journal, previously ignored by Romanian literary historiography due to at least 4 causes: 1. the historical context when the journal appeared; 2. the journal's radical nationalistic politics; 3. some contributors were Iron Guard adepts; 4. the ultra-nationalistic interwar positions were paradoxically forbidden to study under the Romanian national-communism.

Keywords: World War 2, Vienna Diktat, Romanian intellectuals in Nazi-allied Romania, *Dacia*, Octavian C. Tăslăuanu

Citation suggestion: Tofan, George-Bogdan. "Octavian C. Tăslăuanu, Spiritus rector al revistei *Dacia*." *Transilvania*, no. 3 (2024): 80-87.
<https://doi.org/10.51391/trva.2024.03.08>.

După ce în urma Primului Război Mondial România a avut șansa istorică de a reuni în sfârșit toți românii într-un singur stat – România Mare, au urmat în 1940, succesiv, pierderi teritoriale majore extrem de păgubitoare, milioane de cetățeni români ajungând sub stăpânire străină. Pe fondul unor radicale răsturnări interne de situații, dar și în contextul unor rapide schimbări în Europa, România traumatizată a avut drept opțiune politică paradoxală reorientarea către Germania nazistă, chiar dacă pierderea Basarabiei se datora tocmai unei clauze secrete a pactului Ribbentrop-Molotov, iar Dictatul de la Viena, în urma căruia s-a cedat nordul Transilvaniei, fusese patronat chiar de Hitler.

În acest context, la 15 aprilie 1941, cu circa două luni înainte de intrarea României în războiul antisovietic, din inițiativa unor cărturari transilvăneni, apare revista *Dacia*, oglindind spiritul acelei epoci atât de frământate. Textele publicate urmau retorica vremii, consemnând trauma României ca pe o realitate istorică, resimțită de întreaga societate. Publicația cu aparență literară era de fapt un organ de luptă ce milita pentru reîntregirea hotarelor¹. Comitetul de redacție al revistei era format din Octavian C. Tăslăuanu, Dan Botta și Emil Giurgiuca, iar Ion Ștefan era secretar de redacție. Cei patru redactori considerau noua revistă ca fiind succesoarea *Daciei literare* a lui Mihail Kogălniceanu, care împărțea idealurile literare cu un secol înainte, la 30 ianuarie 1840. În treacăt trebuie să amintim faptul că Octavian C. Tăslăuanu abia acum și-a văzut visul îndeplinit, întrucât încă din anul 1918 își planificase să tipărească un ziar de propagandă – *Dacia*, care avea ca program susținerea luptei pentru cucerirea

1. „Figuri ardeleni: Octavian C. Tăslăuanu”, *Ardealul*, Anul I, nr. 22 (12-19 iulie 1941): 12 (articol nesemnat).

Transilvaniei și propășirea ideilor democratice. Ziarul a apărut mai târziu, în 1919, fondator și proprietar fiind colonelul Ștefan Zăvoianu, care și-a însușit și el această marcă. La 21 august 1918, Octavian C. Tăslăuanu a înființat o agenție de informații telegrafice și de publicitate, sub numele de *Dacia*, cu sediul la Iași, care sub masca unui organism de presă desfășura activități de spionaj, diversiune și sabotaj în Transilvania ocupată de Puterile Centrale.

Deși noua revistă înființată în cel de-al cincilea deceniu al secolului XX se intitula *Dacia*, în mod paradoxal, în cele opt numere ale sale abundau referințele la Imperiul Roman, la romanitate, atât în privința textelor, cât și a iconografiei, în care figurau numeroase basorelieuri și sculpturi romane din muzeele italiene. Punctul comun cu revista lui Kogălniceanu era orientarea fundamentală către popor, fără a avea legătură cu exagerările dacismului, care s-au manifestat excesiv începând cu anii '70, devenind o adevărată modă după Revoluția română din decembrie 1989. Sediul redacției și administrația revistei nou înființate se aflau în strada Dionisie 65, București. Tot din paginile revistei, aflăm că prețul unui abonament pe o jumătate de an pentru persoanele fizice era de 150 lei; pentru instituții era de 500 lei, iar pentru sprijinitori, 1 000 lei. Pentru cei care nu vroiau să-și plătească abonamentul integral (12 numere), dar erau doritori să achiziționeze revista, costul era de 10 lei/exemplar (în cazul primelor două numere), după care prețul creștea la 12 lei, iar ultimul număr (8, din 1 mai 1942) a ajuns să coste 20 lei.

În partea stângă a titlului revistei apare reversul unei monede romane din bronz, bătută în Dacia (anii 112-114), care înfățișează în prim-plan un personaj feminin, personificare a provinciei Dacia. Femeia este așezată pe o stâncă (simbolul țării), în port autohton, ținând în mâna stângă un sceptru cu acvilă.

În plan secundar, apar doi copii, ca simbol al prosperității provinciei Dacia, ce se dezvoltă sub auspiciile armatei romane. Unul este așezat pe o altă stâncă, având în mână un ciorchine de struguri, iar celălalt așezat pe genunchiul drept al femeii, cu un spic de grâu². Pe marginile monedei, sub formă circulară apare scris DACIA AVGVST PROVINCIÆ SC.

Moneda romană din bronz care circula în Provincia Dacia, în anii 112-114. Reversul ei a fost ales ca siglă revistei *Dacia*. Sursa: <https://en.numista.com>.

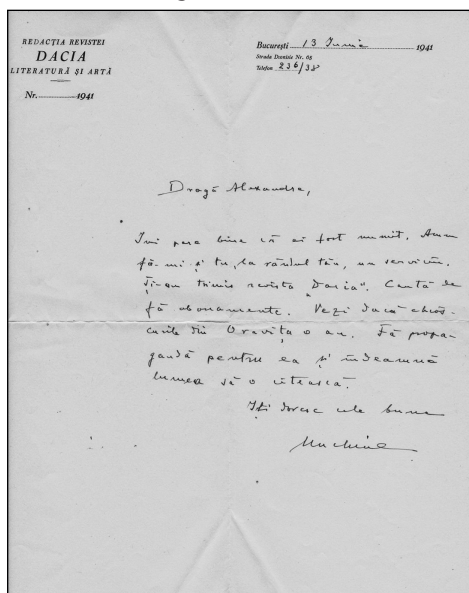
Primul număr al revistei a ieșit de sub teascurile tipografiei la data de 15 aprilie 1941, comitetul de redacție stabilind ca publicația să apară bilunar. Următoarele două numere, chiar dacă aveau trecută pe frontispiciul revistei data apariției normale (1 mai, respectiv 15 mai 1941), au apărut cu întârziere³, din cauza dificultăților financiare. În nr. 3, la rubrica *Redacționale*, conducerea revistei adresa cititorilor următorul mesaj: „Acest număr apare cu întârziere neatârnată de voința noastră. Cititorii ne vor înțelege. Cauza pe care o servim e sfântă și dreaptă. Această revistă – pe care noi am gândit-o ca un organ de afirmare a drepturilor noastre în lume, drepturi întemeiate pe un mare trecut și pe o cultură din cele mai nobile, – apare fără sprijinul oficialității. Să se știe că numai râvna curată și înflăcărea câtorva oameni o fac să apară⁴. Conform anumitor surse, directorul revistei *Dacia*, Octavian C. Tăslăuanu ar fi primit din partea lui Ion Mihalache suma de 240.000 lei pentru a continua apariția revistei și a o răspândi în întreaga țară. Considerând revista drept un organ de propagandă al Partidului Național-Tărănesc, Ion Mihalache vine cu recomandarea „ca această revistă care este un pion al democrației

2. Iudita Winkler, „Personificarea Daciei pe monedele romane imperiale”, *Studii clasice*, Anul VII (1965): 229.

3. *Contrapunct*, Anul I, nr. 3 (iunie 1941): 20.

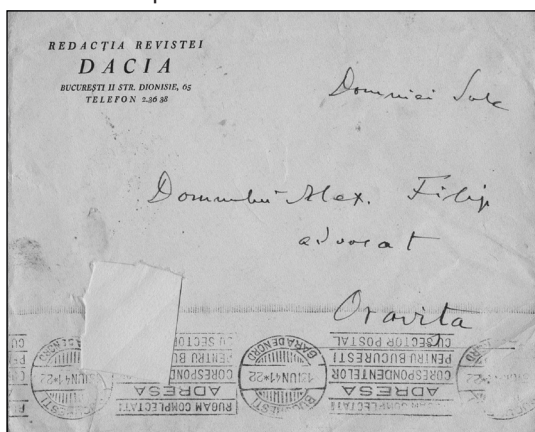
4. *Dacia*, Anul I, nr. 3 (15 mai 1941): 8.

să fie răspândită și la sate pe un preț redus”⁵. În acest loc merită amintit și schimbul de scrisori din perioada 2 aprilie – 13 iunie 1941, dintre Octavian C. Tăslăuanu și un nepot de soră, Alexandru Filip. Chiar dacă unchiul său era bolnav și ieșea cu greu din casă, îl roagă totuși să intervină în înmânarea unei cereri adresate lui Ion Lapedatu, pentru a-l numi ca avocat la Banca Națională, filiala Oravița. Prin intervenția mijlocitoare a unchiului său, Alexandru Filip a fost numit acolo unde și-a dorit. În urma acestei reușite, Octavian C. Tăslăuanu la data de 13 iunie 1941, i-a expediat nepotului său o scrisoare ce poartă antetul revistei *Dacia*, rugându-l să-i întoarcă favorul, prin popularizarea revistei și aducerea de noi abonați.

Scrisoarea olografă expediată de Octavian C. Tăslăuanu nepotului său, Alexandru Filip. Hârtia este cu filigran *Original Writing Paper*, iar scrisul cu cerneală albastră. Sursa: colecția personală a autorului.

Cu toate aceste stăruințe, următoarele trei numere au apărut lunar (nr. 4 – 15 iunie 1941; nr. 5 – 15 iulie 1941; nr. 6 – 15 august 1941), după care a intervenit o întrerupere de două luni (nr. 7 – 1 noiembrie 1941), iar de la penultimul număr, până la cel din urmă (nr. 8 – 1 mai 1942), întreruperea a fost de cinci luni. În nr. 4/15 iunie 1941, se reiterează în aceeași rubrică *Redacționale* un text similar celui apărut în nr. 3: „Acest număr apare, din cauza vicisitudinilor prin care trecem, la un interval mai mare decât cel obișnuit. Această întârziere nu se răsfrânge însă – e de la sine înțeles – asupra abonamentelor care rămân valabile pentru 12 numere ale revistei”⁶.

Plicul scrisorii expediate de Octavian C. Tăslăuanu, la data de 13 iunie 1941. Pe verso, apare ștampila poștei din Oravița, cu data 16 iunie 1941. Sursa: colecția personală a autorului.

În nr. 7 din 1 noiembrie 1941, apărut cu două luni întârziere, la rubrica *Redacționale* s-a comunicat modificarea echipei redacționale, precizându-se următoarele: „Din cauza sănătății sale, domnul Octavian C. Tăslăuanu s-a retras din comitetul de direcție al revistei noastre. Acceptăm cu multă părere de rău această retragere din mijlocul nostru a marelui luptător naționalist și-i mulțumim pentru prețiosul

5. Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității, *Dosar Acțiune Informativă Tăslăuanu Octavian*, nr. 53201: 10.

6. *Dacia*, Anul I, nr. 4 (15 iunie 1941): 8.

său concurs⁷. După acest anunț a urmat unul de ordin administrativ, prin care Comitetul de redacție a făcut apel la cititorii și difuzorii de presă care nu și-au achitat restanțele, precizând următoarele: „Am trimis mai multe numere de probă din revista noastră unui număr de intelectuali care puteau prețui opera naționalistă a «Daciei». Cei care doresc să continuăm a le trimite revista sunt rugați să ne remită costul unui abonament până la apariția numărului viitor al «Daciei». – Redacția și Administrația revistei noastre s-au mutat în Bulevardul Carol 52. Orele de redacție: 6-7. – Depozitarii noștri din provincie vor trimite sumele încasate pentru numerele 1-5 ale «Daciei» în strada Dionisie 65⁸».

Cu toate că nr. 8 din 1 mai 1942 a apărut cu o întârziere de cinci luni, comitetul de redacție cu un amar umor intrinsec, în aceeași rubrică *Redacționale*, a făcut următorul apel: „O lungă tăcere ne-a fost impusă de condițiile materiale tot mai grele, în care poate să apară azi o revistă ca a noastră. Între timp interesul lectorilor s-a manifestat atât de viu pentru ea, încât acum în pragul acestui număr nou, ne simțim datori să le mulțumim din toată inima⁹. Din cauza greutăților financiare, revista *Dacia* n-a mai putut să apară, iar unii abonați plătitori n-au mai primit restul de patru numere (8-12), așa cum fusese inițial planificat.

Prin urmare, revista a avut o apariție efemeră de doar opt numere, fiecare cu câte opt pagini, pe o hârtie obișnuită, formatul apropiindu-se de A3. În primele șase numere au apărut ample articole-studii sau eseuri, de obicei, câte unul pe toată pagina. Uneori, se întâmpla să apară și două texte pe aceeași pagină, după cum alteori textul unui singur studiu ocupa și jumătate din pagina următoare. Această lipsă de simetrie arăta faptul că nu exista practica editorialului sau a articolului de fond, doar că textul publicat pe prima pagină avea de obicei un caracter programatic. În cadrul anumitor pagini, erau plasate una până la patru poezii, aparținând în majoritate unor autori de prestigiu, inclusiv poezilor Dan Botta și Emil Giurgiuca, membri în comitetul de redacție.

În ceea ce privește *indexul analitic bibliografic*, alcătuit prin enumerarea cronologică a tuturor textelor apărute în revistă, rezultă un număr de 226 titluri, avându-se în vedere atât articolele în extenso, care ocupau una sau o pagină și jumătate, cât și cele scurte, conținute în *Cronica* și la rubrica *Însemnări*, din ultimele file ale revistei (paginile 7 și 8). În cadrul unui *index nominorum*, dacă grupăm aceleași texte pe autori, în ordine alfabetică, rezultă un număr de 56 colaboratori: Ion Apostol, Anton Balotă, Ion Bălan, Zevedei Barbu, Vlaicu Bârna, Vasile Beneș, Mihai Beniuc, Dumitru Berciu, Ernest Bernea, Emil Botta, Alexandru Busuioceanu, Theodon Capidan, Nicu Caranica, Costa Carei, Nicolae Cartoian, Eugenia Chișcă, Tudor Ciortea, Petre Ciureanu, Dimitrie Ciurezu, Ion Conea, N. A. Constantinescu, Corneliu Coposu, Ion Covrig-Nonea, Valentin-Alexandru Georgescu, Mihai Gheorghiu, Onisifor Ghibu, Nicolae I. Herescu, Caius Jiga, Ion Lupaș, Alexandru Motogna, Basil Munteanu, George Murnu, Grigore Popa, Sever Pop, Nicolae M. Popp, Ion Pillat, Eduard Pamfil, Virgil Nistor, Ion I. Nistor, Dolores Negrescu, Alexandru N. Smochină, George Sbârcea, Victor Stoc, Alexandru Stoianovici, Vasile Stoica, Valentin Strava, Simion Mehedinți, Nicolae Tatu, Liviu Teodor Teclu, Ștefan Teodorescu, Nicolae Țimiraș, Ion Veverca, Vasile Voiculescu, Dragoș Vrânceanu, Mircea Vulcănescu și Romulus Vulcănescu. La aceștia s-a adăugat bineînțeles echipa redacțională, formată din doi poeți recunoscuți, Dan Botta și Emil Giurgiuca, care și-au ales drept *spiritus rector* pe scriitorul transilvănean Octavian C. Tăslăuanu, în vârstă de 65 ani.

Ultimele două pagini (7 și 8) găzduiau *Cronica*, literară, teatrală, plastică sau muzicală, continuată cu numeroase *Însemnări*, care erau fie simple notițe, fie note propriu-zise, căpătând uneori dimensiunile unor studii de mică întindere. Iconografia revistei consta în câte două imagini mari în fiecare număr, reproduceri alb-negru după picturi, basoreliefuli romane, piese de grafică, portrete sau fotografii cu peisaje montane din țară etc. Micile spații rămase (albiturile) erau ocupate cu vignete.

Istoria publicisticii și, în general, istoria literară a trecut cu vederea scurta existență a revistei *Dacia* (1941-1942), din cel puțin patru motive: 1. contextul istoric al apariției revistei; 2. politica editorială și programul revistei, de orientare radical-naționalistă; 3. unii contributory figurau ca legionari convinși; 4. conținutul ultra-naționalist al publicisticii interbelice era paradoxal evitat în perioada național-comunistă. Numai așa se explică faptul că textele apărute în revista *Dacia* lipsesc cu desăvârșire în volumele ce întregesc operele autorilor care au colaborat la această publicație.

Revenind la programul revistei, în numărul inaugural din 15 aprilie 1941, Emil Giurgiuca evidențiază încă din primele rânduri ale articolului său *Cuvinte pentru început*, pe pagina 1, deriva unei înstrăinări vinovate

7. *Dacia*, Anul I, nr. 7 (1 noiembrie 1941): 8.

8. Ibid.

9. *Dacia*, Anul I, nr. 8 (1 mai 1941): 8.

în raport cu programul *Daciei literare* a scriitorilor români contemporani, care s-au lăsat amăgiți și manipulați în perioada interbelică de fenomenul cultural european, prin imitarea literaturii străine cu consecințele sale nefaste asupra poporului român. În acest sens, afirma următoarele: „încadrarea noastră spirituală în ritmul european, printr-un proces de sincronizare a fenomenelor culturii, a dus la erezia aceluși universalism monstruos a cărei pecete stă pe fruntea epocii contemporane și care a făcut pe scriitor să-și denunțe orice contingentă cu viața adâncă și tulburătoare a poporului. Faimoasele modele de acrobație literară, simptome ale anarhiei spiritului modern, au fost mimate și la noi și forma sterilă a luat numele artei. Vinovați suntem cu toții de a fi căzut în această erezie. [...] Am sugrumat vocile adânci care ne-ar fi solidarizat cu durerea mulțimii și ne-a fost rușine de țara în care ne-am născut”¹⁰.

Referindu-se la milioanele de români abandonați din teritoriile cedate, Emil Giurgiuca se întreba retoric: „Ce știm despre felul lor de viață de ieri, despre vicisitudinile traiului lor de azi? [...] După ce fumul rugului jertfitor al anului 1940 s-a risipit peste unduirea văilor mahnite ale țării și peste sufletele oamenilor, pe matca ei s-a lăsat nu știu ce tăcere vinovată. Ce prevestește oare această amortire dureroasă a gândurilor, a conștiințelor, această criză de vitalitate a spiritului public?”¹¹. Această abatere față de aspirațiile exprimate în cuprinsul ilustrei reviste înaintașe din 1840 era considerată păcatul capital al perioadei interbelice. Giurgiuca considera că reîntoarcerea la idealurile *Daciei literare* era imperativul momentului: „Datori suntem să reaprimem facla căzută din mâinile înaintașilor, s-o înălțăm spre Răsărit și să străbată o rază, să o înălțăm către Miază Noapte și către Apus și să se facă lumină. Căci nu vom lăsa să se închidă această rană. Și cu a noastre mâni o vom deschide de-a pururea, cu a noastre mâni vom zugrăvi din nou icoana țării tâlhărite”¹². Pe final, tonul lui Giurgiuca devenea și mai acuzator:

„Văd pe poet în rol de procuror necruțător al țării sale, înaintea preotului, înaintea judecătorului. El e chemat să tălmăcească sufletul neamului întreg, care în adâncimea lui este unul peste toate granițele. El e dator să coboare în mijlocul puterilor ascunse ale poporului...[...]. Un neam îndurerat ca al nostru nu va putea lua parte la prânzul Europei viitoare până nu-și va face dreptate. Aceasta e ținta la care el trebuie să ajungă, acesta e drumul pe care noi trebuie să-l pregătim”¹³.

Prin acest îndemn ferm, poeții erau chemați să clameze *urbi et orbi* ieșirea din pasivitate. După aceste enunțuri declarativ-grandilocvente ale lui Emil Giurgiuca, în următorul număr al revistei *Dacia* este rândul lui Octavian C. Tăslăuanu să precizeze într-un veritabil articol de fond, *Spațiul vital românesc*, liniile directoare ale programului revistei, ce vizau clar viitorul românilor: „Linia de conduită a acestei publicații e cea națională și are în vedere întregirea hotarelor vechi, înlăuntru cărora se întinde, din antichitate, spațiul vital al neamului românesc, deși forța lui biologică a risipit revărsări masive și dincolo de miezuinele fixate de tratate. [...] În aceste vremuri de prefaceri ale continentului și ale lumii întregi, am dori să se grupeze în jurul publicației noastre elita gândirii românești din toate ramurile de activitate intelectuală, pentru a apăra, cu forțe unite, spațiul vital românesc și drepturile neamului nostru asupra pământului dacic. E o datorie elementară atât pentru cei tineri, cât și pentru cei bătrâni”¹⁴.

Octavian C. Tăslăuanu adoptă tonul grav al unui magistrat îndoliat, accentul căzând pe spiritul cărturarilor țării, pe care îi chema să lupte fără zăbavă în prima linie: „Cum nu putem trăda pe frații năpăstuiți și mormintele părinților și străbunilor, lăsându-le să fie pângărite de năvălitori, trebuie din nou să ne încordăm energiile pentru a-i mântui din robie. Redobândirea celor pierdute ne cere să golim iar potirul suferințelor și al jertfelor de sânge. De aceea, la bătrânețe, iată m-am înrolat voluntar în ceata scriitorilor tineri, hotărâți să lupte sub faldurile revistei «Dacia», ce îmbrățișează panromânismul și spațiul vital al neamului nostru. De astă dată nu milităm pentru un vis, ca la «Lucaefărul», ci pentru realități trăite, pe care n-am fost vrednici să le păstrăm. «Dacia», reprezintă primatul spiritului autohton, al dreptului nostru istoric de a trăi pe acest pământ, pe care-l stăpânim, în continuitate neîntreruptă, din generație în generație și din veac în veac”¹⁵.

10. Emil Giurgiuca, „Cuvinte pentru început”, *Dacia*, Anul I, nr. 1 (15 aprilie 1941): 1.

11. Ibid.

12. Ibid.

13. Ibid.

14. Octavian C. Tăslăuanu, „Spațiul vital românesc”, *Dacia*, Anul I, nr. 2 (1 mai 1941): 1.

15. Ibid.

imagine cu basorelieful unui rege dac.
 Sursa: Dacia 1, 2, 1941, p. 1.

Concluzia se impune de la sine ca un verdict apodictic: „Revendicarea acestui spațiu vital constituie singura politică externă a României de azi”¹⁶. După cum Tăslăuanu însuși admite, o parte din concepția lui a fost influențată de filosofia politică rasistă promovată de Adolf Hitler în *Mein Kampf* (*Lupta mea*), publicată în două volume (*Eine Abrechnung – O socoteală*, 1925 și *Die nationalsozialistische Bewegung – Mișcarea național-socialistă*, 1926). Însă Tăslăuanu se delimitează explicit de programul „etnocrației național-socialiste” a Führer-ului: „Această teorie ariană nu ni se poate aplica nouă, deoarece pe pământurile Daciei înflorea o civilizație superioară, creată tot de rasa ariană, pe când barbarii din miază-noapte trăiau o viață primitivă. Iar cultura poporului nostru, din cuprinsul aceluiași pământ dacic, e superioară multor popoare ce se cred chemate să stăpânească lumea. [...] Deși nu ne poate fi indiferentă doctrina juridică pe care se va rezema noua organizare a României, în cuprinsul vechii Dacii, totuși credem că ea nu poate fi nici o statocrație fascistă și nici o etnocrație național-socialistă. Noi trebuie să ținem seama de tradiție și să clădim construcția statului, conferind toate drepturile națiunii române, în înțelesul ce l-am precizat”¹⁷. În continuare, autorul redefinește în același sens termeni precum spațiul vital românesc și limitele sale, națiunea română, statul național, naționalizarea capitalului. Textul articolului *Spațiul vital românesc* cuprinde în partea de sus, pe centru, o imagine care reproduce basorelieful unui rege dac, piesa fiind expusă la Palatul Lateran din Roma, care astăzi găzduiește Muzeul Istoric Vatican. Octavian C. Tăslăuanu nu uită nici de străvechile vetre de așezări românești ale macedoromânilor de pe malul drept al Dunării, ce au avut un rol important în trecut istoric al poporului nostru.

În același nr. 2, în care a apărut articolul amintit anterior, la rubrica *Însemnări*, Octavian C. Tăslăuanu semnează trei note. Prima se intitulează *Macedo-românii*; aici, Tăslăuanu opinează: „Și ei [macedoromânii] au dreptul la o viață națională și la un spațiu vital al lor, fără să mai fie aserviți unor stăpâniri străine. Conferința din Viena, care studiază noua organizare a regiunilor balcanice, desigur va lua în considerare cererile fraților macedoneni de a li se atribui ținutul Pindului, ca o organizație autonomă. Le dorim din toată inima izbândă”¹⁸.

În următoarea notă, intitulată *Banatul*, Octavian C. Tăslăuanu nu poate concepe ideea nerecunoașterii în integralitatea sa a teritoriului provinciei geografico-istorice a Banatului, ocupat de sârbi în 1918, considerând că aceștia au ignorat cu bună știință angajamentul Puterilor Triplei Înțelegeri din 1916. Pe fondul acestei nemulțumiri, autorul rezona cu bănățenii care revendicau teritoriul atribuit sârbilor pe criterii etnice: „cererile bănățenilor erau ale țării întregi, deși s-au găsit între noi unii prudenți, îmbătați de pacifism, gata să renunțe la Torontal. Abia azi se vede câtă dreptate avea Eftimie Murgu, când a pornit lupta de apărare a Banatului, prin curățirea lui de elementele alogene. Va suna oare ceasul reîncorporării lui la patria mamă, acum când se croiesc noi frontiere în Balcani?”¹⁹.

Aluzia este la intransigența lui Ion I. C. Brătianu, care a pierdut o treime din suprafața totală a Banatului. Este de la sine înțeles că problema minorităților îl preocupa pe Octavian C. Tăslăuanu, el semnalând

16. Ibid.

17. Ibid.

18. Octavian C. Tăslăuanu, „Macedo-românii”, *Dacia*, Anul I, nr. 2 (1 mai 1941): 7.

19. Octavian C. Tăslăuanu, „Banatul”, *Dacia*, Anul I, nr. 2 (1 mai 1941): 7.

încă din primul număr al revistei în însemnarea *Un strigăt de alarmă*, apariția unui interesant studiu, semnat de Onisifor Ghibu, *Politica religioasă și minoritară a României*. Acolo se preciza inconsecvența politicii românești față de minorități și față de organizația religioasă a acestora, Tăslăuanu întrebându-se la rândul lui: „Cum a fost cu putință să se săvârșească atâtea greșeli, care, în unele cazuri, constituie acte de trădare națională?”²⁰.

Referindu-se la inițiativa lui Olimpiu Boitoș, Octavian C. Tăslăuanu saluta în cea de-a treia notă reapariția revistei *Luceafărul*: „Scriitorii din Ardeal au săvâșit o faptă bună, când s-au hotărât să reediteze, la Sibiu, vechiul «Luceafăr» al tinereții noastre. Au mai încercat și alții să-l trezească la viață, fără să reușească”²¹. De fapt, au fost două încercări de a-l resuscita: prima în 1919, făcută de însuși Octavian C. Tăslăuanu, la București, unde apar 24 de numere în acel an și doar nouă numere în 1920; a doua, la Sibiu, între anii 1934-1939, sub auspiciile Asociației învățătorilor, redactor fiind Ioan N. Ciolan.

De această dată, „părintele adoptiv” al vechii reviste *Luceafărul* spera că „gruparea purtătorilor de condei va izbuti să dăruiască neamului un organ de luptă, așa cum a fost revista noastră de altădată. Greutățile începutului vor fi învinse și «Luceafărul» va străluci, desigur și mai luminos, pe cerul culturii noastre, decât cel care l-am susținut noi sub stăpânirea străină. D-l Grigore Popa face o justă apreciere asupra «Luceafărului» de odinioară. Dorim ca și «Luceafărul» de azi, «să aibă aceeași credință tare în neam, în țară și în Dumnezeu strămoșilor noștri», cum am avut-o noi, cei vechi. Dacă va stăruî îndărătnic pe această linie, va birui și se va împărtăși de bucuria reîntregirii hotarelor. Noului «Luceafăr» i-am dat binecuvântarea mea frățească verbal, i-o dau și în scris: Izbândă!”²².

La rubrica *Cronica* din nr. 2/1 mai 1941, trebuia să apară textul în memoriam *Nicolae Titulescu*, însă, din cauza cenzurii, a fost respins, rămânând inedit. Urmând modelul din numărul anterior, în care la pagina 6 a fost reprodus un fragment (*Blestemul*) din romanul istoric *Marcu Crăișorul* de Anton Balotă, Octavian C. Tăslăuanu a publicat în nr. 3/15 mai 1941, o nuvelă inedită, *Crai de verde*, inclusă ulterior în volumul *Hora obuzelor*, în partea a doua a lucrării *În România*.

Tot în nr. 3 al revistei *Dacia*, lui Octavian C. Tăslăuanu i s-a cenzurat articolul *Lealitatea românilor*, în care își exprima vădit dezamăgirea față de lipsa loialității marilor puteri în raport cu România. Pe lângă articolul *Spațiul vital românesc*, Octavian C. Tăslăuanu a publicat în revista *Dacia* un al doilea articol de fond, pe care l-a intitulat *Tradiția imperială*. Încă de la început, autorul își exprima bucuria descoperirii altor publicații militante în cauza națională, semn că revista *Dacia* nu era singulară, ignorând cu bună seamă publicațiile superficiale și „sterpe”, care doar mimau această luptă. Apoi, pe un ton optimist, credea că cercetările arheologilor români, în frunte cu Vasile Pârvan vor fi în stare să descopere noi mărturii asupra originii noastre geto-trace, ținând cont de tradițiile imperiale transmise de-a lungul veacurilor prin latinizare și creștinism²³.

Structura propriu-zisă a analizei lui Tăslăuanu pleacă de la concluzia la care ajunsese colaboratorul său, Dan Botta, în articolul *Români, poporul tradițiilor imperiale*, apărut în numărul de debut al revistei *Dacia*. Rezumând filozofia politică expusă aici de Tăslăuanu, problema ideii imperiale la români este delicată, fiindcă statul ca entitate politică se prezintă ca o întrupare a unei idei și a unei puteri, deosebindu-se de orice asociație naturală sau de „drept natural”. Un exemplu de idee fondatoare este națiunea, care reprezintă un principiu spiritual, a cărui neconstientizare ne-ar face să fim numai o sumă de indivizi. Așadar, statul nu este o ficțiune ideală, garantând individului libertăți reale, ci este o manifestare a unui ordin superior de realitate, sub forma puterii. Iar aceasta nu este cu adevărat legitimă, decât dacă este transmisă de la nivel superior de realitate. Esența puterii de stat este supraumană. Aceste principii oricât de ideale ar fi pentru actualitate, devin o condiție *sine qua non* în statul imperial bizantin, în care transcendența principiului statal conduce la temeiul monarhiei de drept divin, iar națiunea este justificarea statului.

În final, Octavian C. Tăslăuanu ajunge la concluzia: „Tradiția noastră imperială nu e, deci, un mit, ci o realitate, cu care trebuie să ne mândrim”²⁴.

Prin urmare, această tradiție imperială trebuie afirmată în fața tuturor popoarelor lumii. La fel ca și în articolul *Spațiul vital românesc*, textul se completează cu o imagine a unui basoreliev ce îl reprezintă

20. T. [Octavian C. Tăslăuanu], „Un strigăt de alarmă”, *Dacia*, Anul I, nr. 1 (15 aprilie 1941): 7.

21. Octavian C. Tăslăuanu, „Luceafărul”, *Dacia*, Anul I, nr. 2 (1 mai 1941): 7.

22. Ibid.

23. Vasile Stancu, „Revista Dacia și Octavian C. Tăslăuanu”, *Sesiunea de comunicări și referate „Octavian C. Tăslăuanu”*, ediția a VI-a (2013): 71.

24. Octavian C. Tăslăuanu, „Tradiția imperială”, *Dacia*, Anul I, nr. 4 (15 iunie 1941): 1.

pe împăratul Traian, alături de căpeteniile sale, piesa aflându-se actualmente la Muzeul Istoric Vatican.

Ultimul material publicat de Octavian C. Tăslăuanu în revista *Dacia* a apărut în nr. 5/15 iulie 1941. Intitulat sugestiv *Pericolul rusesc*, autorul încearcă să justifice trecerea României de partea Germaniei în războiul antisovietic: „Și iată, că a sunat ceasul, când s-a trecut la fapte de arme pentru eliberarea popoarelor de sub odiosul jug bolșevic. Războiul României spre Răsărit e pe deplin îndreptățit. Din documentele publicate de curând rezultă, că Rusia a ocupat volnic Basarabia și Bucovina de Nord, deși nu-și exprimase această intenție în acordurile din 1939, încheiate cu Reichul. În aceleași expuneri documentare se arată că Rusia sovietică voia să atace România, după răpirea Basarabiei, spre a ajunge în Balcani și să revendica strâmtoarele. Urmărea, deci, vechiul vis panslavist. Ce robie ne pregătea Moscova e de prisos să o mai spunem. Dar războiul împotriva Rusiei pentru noi e și o reparație morală. Am început să spălăm de pe obrazul țării rușinea din anul trecut și o vom spăla până la sfârșit”²⁵.

Imagine cu basorelieful împăratului Traian, alături de căpeteniile sale. Sursa: *Dacia* 1, 4, 1941, p. 1.

Bibliography

- Consiliul Național pentru Studiul Arhivelor Securității [National Council for the Study of the Securitate Archives]. *Dosar Acțiune Informativă Tăslăuanu Octavian*, no. 53201: 10.
- “Figuri ardelene: Octavian C. Tăslăuanu” [Transylvanian Figures: Octavian C. Tăslăuanu]. *Ardealul*, year I, no. 22, July 12-19 (1941): 12 (unsigned article).
- Giurgiuca, Emil. “Cuvinte pentru început” [Words for a Beginning]. *Dacia*, year I, no. 1, April 15 (1941): 1.
- Stancu, Vasile. “Revista Dacia și Octavian C. Tăslăuanu” [The Dacia Journal and Octavian C. Tăslăuanu]. *Sesiunea de comunicări și referate „Octavian C. Tăslăuanu”*, no. 6 (2013): 65-72.
- T. [Octavian C. Tăslăuanu]. “Un strigăt de alarmă” [A Battlecry]. *Dacia*, year I, no. 1, April 15 (1941): 7.
- Tăslăuanu, Octavian C. “Spațiul vital românesc” [Romanian Lebensraum]. *Dacia*, year I, no. 2, May 1 (1941): 1.
- Tăslăuanu, Octavian C. “Macedo-românii” [The Macedo-Romanians]. *Dacia*, year I, no. 2, May 1 (1941): 7.
- Tăslăuanu, Octavian C. “Banatul” [The Banat]. *Dacia*, year I, no. 2, May 1 (1941): 7.
- Tăslăuanu, Octavian C. “Lucașul” [The Morning Star]. *Dacia*, year I, no. 2, May 1 (1941): 7.
- Tăslăuanu, Octavian C. “Tradiția imperială” [The Imperial Tradition]. *Dacia*, year I, no. 4, June 15 (1941): 1.
- Tăslăuanu, Octavian C. “Pericolul rusesc” [The Russian Danger]. *Dacia*, year I, no. 5, July 15 (1941): 7.
- Winkler, Iudita. “Personificarea Daciei pe monedele romane imperiale” [The Personification of Dacia on Roman Imperial Coins]. *Studii clasice*, year VII (1965): 225-234.

25. Octavian C. Tăslăuanu, „Pericolul rusesc”, *Dacia*, Anul I, nr. 5 (15 iulie 1941): 7.